

КОНСТИТУЦІЙНИЙ БЛОК 2016

КОНСТИТУЦІЯ
РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

ДЕКЛАРАЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

ПОСТАНОВА КС № 36 ВІД 5 ГРУДНЯ 2013 Р.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ БЛОК 2016

КОНСТИТУЦІЯ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

- Декларація незалежності
- Постанова Конституційного суду
№ 36 від 5 грудня 2013 р.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД

Відповідальний за видання:
Конституційний суд Республіки Молдова.

Це видання опубліковано за підтримки Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН/UNDP) в Молдові та за сприяння Європейського союзу в рамках проекту „Підтримка Конституційного суду Республіки Молдова.

Відповідальний за неофіційний переклад Декларації незалежності, Конституції Республіки Молдова та Постанови Конституційного суду № 36 від 05. 12. 2013 р. на українську мову: Українська громада ім. Петра Могили муніципалітету Кишинів. Автор перекладу: Катерина Сергіївна Кожухар.

ПРООН Молдова не несе відповідальності за якість перекладу.

ДЕКЛАРАЦІЯ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ
РЕСПУБЛІКИ
МОЛДОВА

ДЕКЛАРАЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

УХВАЛЕНА 27 СЕРПНЯ 1991 РОКУ

ПАРЛАМЕНТ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА, обраний в результаті вільних і демократичних виборів,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ тисячолітнє минуле нашого народу та його безперервну державність в історичному і етнічному просторі його національного становлення;

ВВАЖАЮЧИ акти розчленування національної території 1775 і 1812 років такими, що суперечать історичному і національному праву та юридичному статусу Молдавського князівства, і анульованими всім історичним розвитком і вільним волевиявленням населення Бессарабії та Буковини;

ПІДКРЕСЛЮЮЧИ, що здавна населене молдованами Задністров'я є складовою частиною історичної і етнічної території нашого народу;

ВРАХОВУЮЧИ, що парламенти багатьох держав у своїх деклараціях вважають угоду,

укладену 23 серпня 1939 року між Урядом СРСР та Урядом Німеччини, недійсною з самого початку і вимагають ліквідації її політико-правових наслідків, що відзначено і Міжнародною конференцією “Пакт Молотова – Ріббентропа і його наслідки для Бессарабії” в Кишинівській декларації, схваленій 28 червня 1991 року;

ПІДКРЕСЛЮЮЧИ, що, не спитавши населення Бессарабії, півночі Буковини та області Герца, насильно захоплених 28 червня 1940 року, а також населення Молдавської РСР (Задністров’я), утвореної 12 жовтня 1924 року, Верховна Рада СРСР, навіть у порушення своїх конституційних повноважень, прийняла 2 серпня 1940 року Закон СРСР “Про створення союзної Молдавської РСР” – нормативні акти, якими спробували виправдати, за відсутності будь-якого реального правового обґрунтування, розчленування цих територій і приналежність нової республіки СРСР;

НАГАДУЮЧИ, що в останні роки демократичний рух за національне визволення населення Республіки Молдова ще раз під-

твердив його прагнення до свободи, незалежності та національної єдності, виражене в заключних документах Великих Національних Зборів, що відбулися в Кишиневі 27 серпня 1989 року, 16 грудня 1990 року і 27 серпня 1991 року, в законах і постановах Парламенту Республіки Молдова про проголошення румунської мови державною і про повернення їй латинського алфавіту від 31 серпня 1989 року, про Державний прапор від 27 квітня 1990 року, про Державний герб від 3 листопада 1990 року і про зміну офіційної назви держави від 23 травня 1991 року;

ВИХОДЯЧИ з Декларації про суверенітет Республіки Молдова, схваленої Парламентом 23 червня 1990 року, і того, що населення Республіки Молдова, здійснюючи своє суверенне право, не брало участі 17 березня 1991 року, незважаючи на вчинений державними органами СРСР тиск, в ході референдуму про збереження СРСР;

ВРАХОВУЮЧИ незворотність процесів демократизації, що відбуваються в Європі та у світі, утвердження свободи, незалежності

і національної єдності, розбудови правової держави і перехід до ринкової економіки;

СТВЕРДЖУЮЧИ рівноправність народів та їх право на самовизначення згідно з Хартією ООН, Гельсінкським заключним актом і нормами міжнародного права;

ВВАЖАЮЧИ, в силу всього вищевикладеного, що пробив великий час звершення акту справедливості, згідно з історією нашого народу, нормами моралі і міжнародного права, на основі права народів на самовизначення, від імені всього населення Республіки Молдова і перед усім світом урочисто **ПРОГОЛОШУЄ**:

РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА – СУВЕРЕННА, НЕЗАЛЕЖНА І ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА, ЯКА МОЖЕ ВІЛЬНО, БЕЗ ВТРУЧАННЯ ЗЗОВНІ ВИРІШУВАТИ СВОЄ СЬОГОДЕННЯ І МАЙБУТНЄ ВІДПОВІДНО ДО ІДЕАЛІВ І СВЯТИХ ПРАГНЕНЬ НАРОДУ В ІСТОРИЧНОМУ І ЕТНІЧНОМУ ПРОСТОРІ ЙОГО НАЦІОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ.

**ЯК СУВЕРЕННА І НЕЗАЛЕЖНА ДЕРЖАВА
РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА:**

ПРОСИТЬ усі держави і уряди світу визнати її незалежність, оскільки вона була проголошена вільно обраним Парламентом республіки, і висловлює бажання встановити політичні, економічні, культурні та інші зв'язки, що представляють взаємний інтерес, з європейськими державами, з усіма країнами світу, будучи готовою встановити дипломатичні відносини з ними відповідно до норм міжнародного права та існуючої в світі практики в цій галузі;

ЗВЕРТАЄТЬСЯ до Організації Об'єднаних Націй з проханням прийняти її повноправним членом всесвітньої організації та її спеціалізованих агентств;

ПОВІДОМЛЯЄ про свою готовність приєднатися до Гельсінкського заключного акту і Паризької хартії для нової Європи і просить також бути допущеною на рівних правах до Конференції з безпеки і співробітництва в Європі та до її механізмів;

ВИМАГАЄ від Уряду Союзу Радянських Соціалістичних Республік почати переговори з Урядом Республіки Молдова про припинення незаконного стану її окупації і вивести

радянські війська з національної території Республіки Молдова;

ПОСТАНОВЛЯЄ застосовувати на всій своїй території тільки Конституцію, закони та інші нормативні акти, прийняті законно утвореними органами Республіки Молдова;

ГАРАНТУЄ здійснення соціальних, економічних, культурних прав і політичних свобод усім громадянам Республіки Молдова, включаючи осіб, які належать до національних, етнічних, мовних і релігійних груп відповідно до положень Гельсінкського заключного акта та прийнятих згодом документів, Паризької хартії для нової Європи.

Хай допоможе нам Бог!

Ухвалена Парламентом Республіки Молдова у Кишиневі 27 серпня 1991 року.

КОНСТИТУЦІЯ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

КОНСТИТУЦІЯ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

ПРИЙНЯТА 29 ЧЕРВНЯ 1994 РОКУ

МИ, повноважні представники народу Республіки Молдова, депутати Парламенту,

СПИРАЮЧИСЬ на багатовікове прагнення народу жити в суверенній країні, що виразилося у проголошенні незалежності Республіки Молдова;

ВРАХОВУЮЧИ безперервну державність молдовського народу в історичному і етнічному просторі його національного становлення;

ПРАГНУЧИ до задоволення інтересів громадян іншого етнічного походження, що складають разом з молдованами народ Республіки Молдова;

ВИЗНАЮЧИ правову державу, громадянський мир, демократію, гідність людини, її права і свободи, вільний розвиток людської особистості, справедливість і політичний плюралізм вищими цінностями;

УСВІДОМЛЮЮЧИ свою відповідальність і обов'язок перед минулими, нинішніми та майбутніми поколіннями;

ПІДТВЕРДЖУЮЧИ нашу відданість загальнолюдським цінностям, прагнення жити в мирі та злагоді з усіма народами світу відповідно до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права,

приймаємо Конституцію Республіки Молдова, проголошуючи її **ВИЩИМ ЗАКОНОМ СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВИ.**

Розділ I

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Стаття 1

Держава Республіка Молдова

(1) Республіка Молдова – суверенна і незалежна, єдина і неподільна держава.

(2) Форма державного правління – республіка.

(3) Республіка Молдова – демократична правова держава, в якій гідність людини, її права і свободи, вільний розвиток особистості, справедливість і політичний плюралізм є вищими цінностями і гарантуються.

Стаття 2

Суверенітет і державна влада

(1) Національний суверенітет належить народу Республіки Молдова, який здійснює його безпосередньо та через свої представницькі органи у формах, визначених Конституцією.

(2) Жодна приватна особа, жодна частина народу, жодна соціальна група, жодна політична партія чи інше громадське об'єднання не можуть здійснювати державну владу від свого імені. Узурпація державної влади є найтяжчим злочином проти народу.

Стаття 3

Територія

(1) Територія Республіки Молдова є невідчужуваною.

(2) Кордони країни закріплені органічним законом з дотриманням загальноєвропейських принципів і норм міжнародного права.

Стаття 4

Права і свободи людини

(1) Конституційні положення про права і свободи людини тлумачаться і застосовуються відповідно до Загальної декларації прав людини, пактами та іншими договорами, стороною яких є Республіка Молдова.

(2) За наявності невідповідностей між пактами і договорами про основні права людини, стороною яких є Республіка Молдова, і внутрішніми законами пріоритет мають міжнародні норми.

Стаття 5

Демократія і політичний плюралізм

(1) Демократія в Республіці Молдова здійснюється в умовах політичного плюралізму, несумісного з диктатурою і тоталітаризмом.

(2) Жодна ідеологія не може встановлюватися як офіційна державна ідеологія.

Стаття 6

Поділ і взаємодія влади

У Республіці Молдова законодавча, виконавча і судова влади розділені і взаємодіють при здійсненні своїх повноважень відповідно до положень Конституції.

Стаття 7

Конституція – вищий закон

Конституція Республіки Молдова є її вищим законом. Жоден закон чи інший правовий акт, що суперечать положенням Конституції, не має юридичної сили.

Стаття 8

Дотримання міжнародного права і міжнародних договорів

(1) Республіка Молдова зобов'язується дотримуватися Статуту Організації Об'єднаних Націй і договорів, стороною яких вона є, будувати свої відносини з іншими державами на загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права.

(2) Вступу в силу міжнародного договору, що містить положення, які суперечать Конституції, повинен передувати перегляд Конституції.

Стаття 9

Основні принципи власності

(1) Власність може бути публічною і приватною. Вона складається з матеріальних та інтелектуальних цінностей.

(2) Власність не може бути використана на шкоду правам, свободам та гідності людини.

(3) Ринок, вільна економічна ініціатива, добросовісна конкуренція є основоположними факторами економіки.

Стаття 10

Єдність народу і право на самобутність

(1) Основу держави становить єдність народу Республіки Молдова. Республіка Молдова є спільною і неподільною батьківщиною всіх її громадян.

(2) Держава визнає і гарантує право всіх громадян на збереження, розвиток і вираження етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності.

Стаття 11

Республіка Молдова – нейтральна держава

(1) Республіка Молдова проголошує свій постійний нейтралітет.

(2) Республіка Молдова не допускає розміщення на своїй території збройних сил інших держав.

Стаття 12

Державна символіка

(1) Республіка Молдова має прапор, герб і гімн.

(2) Державним прапором Республіки Молдова є триколог. Кольорові смуги розташовані вертикально в наступній послідовності від древка: синя, жовта, червона. У центрі, на жовтій смузі, зображено Державний герб Республіки Молдова.

(3) Державний герб Республіки Молдова являє собою горизонтально розділений щит, вгорі – червоне поле, внизу – синє, у центрі щита зображена голова тура, між рогами якого – восьмипроменева зірка. Праворуч від голови тура – п'ятипелюсткова троянда, зліва – обведений контуром півмісяць. Усі елементи на щиті золотисті (жовті). Щит поміщений на грудях натурального орла, який тримає у дзьобі золотий хрест (орел-хрестоносець), у кігтях праворуч – зелену оливкову гілку, зліва – золотий скіпетр.

(4) Державний гімн Республіки Молдова встановлюється органічним законом.

(5) Прапор, герб і гімн є державними символами Республіки Молдова та охороняються законом.

Стаття 13

Державна мова, функціонування інших мов

(1) Державною мовою Республіки Молдова є молдовська мова, що функціонує на основі латинської графіки.

(2) Держава визнає і охороняє право на збереження, розвиток і функціонування російської мови та інших мов, що використовуються на території країни.

(3) Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

(4) Порядок функціонування мов на території Республіки Молдова встановлюється органічним законом.

Стаття 14

Столиця

Столицею Республіки Молдова є місто Кишинів.

Розділ II

ОСНОВНІ ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

ГЛАВА 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 15

Універсальність

Громадяни Республіки Молдова користуються правами і свободами, закріпленими Конституцією та іншими законами, і мають передбачені ними обов'язки.

Стаття 16

Рівність

(1) Повага і захист особистості складають першорядний обов'язок держави.

(2) Усі громадяни Республіки Молдова рівні перед законом і владою незалежно від раси, національності, етнічного походження, мови, релігії, статі, поглядів, політичної приналежності, майнового стану або соціального походження.

Стаття 17

Громадянство Республіки Молдова

(1) Громадянство Республіки Молдова набувається, зберігається чи втрачається згід-

но з умовами, передбаченими органічним законом.

(2) Ніхто не може бути безпідставно позбавлений громадянства чи права змінити його.

[Ст.17 в редакції Закону №1469-XV від 21.11.02, МО №169/ 01.12.02, ст.1290]

Стаття 18

Захист громадян Республіки Молдова

(1) Громадяни Республіки Молдова користуються захистом держави як усередині країни, так і за її межами.

(2) Громадяни Республіки Молдова не можуть бути видані іншій державі чи вислані з країни.

[Ст.18 в редакції Закону №1469-XV від 21.11.02, МО №169/ 01.12.02, ст.1290]

Стаття 19

Правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства

(1) Іноземні громадяни та особи без громадянства мають ті самі права і обов'язки,

що і громадяни Республіки Молдова, за винятками, встановленими законом.

(2) Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть бути видані іншій державі лише на підставі міжнародної угоди, на умовах взаємності або за рішенням судової інстанції.

(3) Право притулку надається і вилучається відповідно до закону і з дотриманням міжнародних договорів, однією зі сторін яких є Республіка Молдова.

[Ст.19 в редакції Закону №1469-XV від 21.11.02, МО № 169/ 01.12.02, ст.1290]

Стаття 20

Вільний доступ до правосуддя

(1) Будь-яка особа має право на ефективне поновлення у правах компетентними судовими інстанціями в разі порушення її прав, свобод і законних інтересів.

(2) Жоден закон не може обмежити доступ до правосуддя.

Стаття 21

Презумпція невинуватості

Будь-яка особа, обвинувачувана у вчиненні злочину, вважається невинною доти, поки її вину не буде доведено в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, в ході якого їй забезпечують усі необхідні гарантії для захисту.

Стаття 22

Незворотність закону

Ніхто не може бути засуджений за дії чи бездіяльність, які в момент їх вчинення не становили злочину. Не може також накладатися покарання тяжче від того, яке могло бути застосоване на час вчинення злочину.

Стаття 23

Право кожної людини на знання своїх прав і обов'язків

(1) Кожна людина має право на визнання її правосуб'єктності.

(2) Держава забезпечує право кожної людини на знання своїх прав та обов'язків. 3

цією метою держава публікує всі закони та інші нормативні акти і забезпечує їх доступність.

ГЛАВА II

ОСНОВНІ ПРАВА І СВОБОДИ

Стаття 24

**Право на життя, фізичну
і психічну недоторканність**

(1) Держава гарантує кожній людині право на життя і на фізичну та психічну недоторканність.

(2) Ніхто не може зазнавати тортур, жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує його гідність, покарання або ставлення.

(3) Смертна кара скасовується. Ніхто не може бути засуджений до такого покарання чи страчений.

[Ст.24 ч.(3) змінена Законом №185-XVI від 29.06.06, МО106-111/14.07.06, ст.502]

[Ст.24 ч.(3) в редакції Закону №351-XV від 12.07.01, МО 90-91/ 02.08.01, ст.699]

Стаття 25

**Право на свободу
та особисту недоторканність**

(1) Право на свободу та особисту недоторканність є непорушним.

(2) Обшук, затримання чи арешт особи допускаються лише у випадках і порядку, передбачених законом.

(3) Термін затримання не може перевищувати 72 години.

[Ст.25 ч. (3) в редакції Закону №351-XV від 12.07.01, МО90-91/02.08.01, ст.699]

(4) Арешт здійснюється на підставі виданого суддею ордера на термін не більше 30 днів. Законність ордера може бути оскаржена відповідно до закону у вищій судовій інстанції. Термін арешту може бути продовжений тільки суддею чи судовою інстанцією згідно з законом не більше ніж на 12 місяців.

[Ст.25 ч. (4) в редакції Закону №351-XV від 12.07.01, МО90-91/02.08.01, ст.699]

(5) Підстави затримання чи арешту доводяться до відома затриманого чи заарештованого негайно, а звинувачення – в найкоротший строк; підстави затримання і звинувачення пред'являються тільки в присутності адвоката, обраного або призначеного.

(6) Звільнення затриманого чи заарештованого є обов'язковим, якщо підстави затримання чи арешту відпали.

Стаття 26

Право на захист

(1) Право на захист гарантується.

(2) Кожна людина має право самостійно реагувати законними способами на порушення своїх прав і свобод.

(3) Впродовж усього процесу сторони мають право користуватися допомогою адвоката, обраного чи призначеного.

(4) Втручання в діяльність осіб, які здійснюють захист у встановлених межах, карається законом.

Стаття 27

Право на свободу пересування

(1) Право на свободу пересування по країні гарантується.

(2) Кожному громадянину Республіки Молдова забезпечується право поселитися чи перебувати в будь-якому населеному

пункті країни, виїжджати з країни, емігрувати з неї і повертатися в країну.

Стаття 28

Інтимне, сімейне і приватне життя

Держава поважає і охороняє інтимне, сімейне та приватне життя.

Стаття 29

Недоторканність житла

(1) Житло і місце перебування недоторканні. Ніхто не може проникати чи знаходитися в житлі чи місці перебування особи без її згоди.

(2) Законом допускаються відступи від положень частини (1) у наступних випадках:

а) виконання ордера на арешт чи рішення суду;

б) усунення небезпеки, яка загрожує життю, фізичній недоторканності чи майну особи;

с) запобігання поширенню епідемій.

(3) Обшук і огляд місця події допускаються і здійснюються тільки відповідно до закону.

(4) Обшук в нічний час забороняється, за винятком обшуку в разі очевидного злочину.

Стаття 30

Таємниця листування

(1) Держава забезпечує таємницю листів, телеграм та інших поштових відправлень, телефонних переговорів та інших законних видів зв'язку.

(2) Відхилення від положень частини (1) допускаються законом у випадках, коли це необхідно в інтересах національної безпеки, економічного добробуту країни, громадського порядку та з метою запобігання злочинів.

[Ст.30 ч. (2) введена Законом №351-XV від 12.07.01, МО90-91/02.08.01, ст.699; єдина частина вважається ч. (1)]

Стаття 31

Свобода совісті

(1) Свобода совісті гарантується. Вона має проявлятися в душі терпимості і взаємної поваги.

(2) Релігійні культу вільні і організовуються згідно з власними статутами і відповідно до закону.

(3) У відносинах між релігійними культурами забороняються будь-які прояви ворожнечі.

(4) Релігійні культу самостійні, відокремлені від держави і користуються її допомогою, включно в підтримці релігійної присутності в армії, лікарнях, в'язницях і притулках.

Стаття 32

Свобода думки і вираження

(1) Кожному громадянину гарантується свобода думки, поглядів, а також свобода їх публічного вираження за допомогою слова, зображення чи іншими можливими способами.

(2) Свобода вираження не повинна завдавати шкоди честі, гідності чи праву іншої особи на власні погляди.

(3) Забороняються і караються законом заперечення і паплюження держави і народу, заклики до агресивної війни, національної,

расової чи релігійної ненависті, підбурювання до дискримінації, територіального сепаратизму, громадського насильства, а також інші дії, що зазіхають на конституційний режим.

Стаття 33

Свобода творчості

(1) Свобода художньої і наукової творчості гарантується. Творчість не піддається цензурі.

(2) Право громадян на інтелектуальну власність, їх матеріальні і моральні інтереси, які виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної творчості, охороняються законом.

(3) Держава сприяє збереженню, розвитку і поширенню досягнень національної та світової культури і науки.

Стаття 34

Право на інформацію

(1) Право особи на доступ до будь-якої інформації, що стосується суспільних справ, не може бути обмежене.

(2) Влада відповідно до своєї компетенції зобов'язана забезпечувати достовірне інформування громадян щодо суспільних справ та питань особистого характеру.

(3) Право на інформацію не повинно завдавати шкоди заходам, спрямованим на захист громадян чи національної безпеки.

(4) Засоби масової інформації, як державні, так і приватні, зобов'язані забезпечувати достовірне інформування громадськості.

(5) Засоби масової інформації не піддаються цензурі.

Стаття 35

Право на освіту

(1) Право на освіту забезпечується обов'язковою загальною освітою, ліцейською і професійною освітою, вищою освітою, а також іншими формами навчання та підвищення кваліфікації.

(2) Держава забезпечує відповідно до закону право особи на вибір мови виховання і навчання.

(3) Вивчення державної мови забезпечується в навчальних закладах усіх рівнів.

(4) Державна освіта є безоплатною.

(5) Навчальні заклади, в тому числі недержавні, створюються і здійснюють свою діяльність відповідно до закону.

(6) Вищі навчальні заклади мають право на автономію.

(7) Державна ліцейська, професійна і вища освіта рівною мірою доступна всім залежно від здібностей.

(8) Держава забезпечує відповідно до закону свободу релігійної освіти. Державна освіта носить світський характер.

(9) Переважне право вибрати сферу навчання дітей належить батькам.

Стаття 36

Право на охорону здоров'я

(1) Право на охорону здоров'я гарантується.

(2) Мінімальний рівень державного медичного забезпечення є безоплатним.

(3) Структура національної системи охорони здоров'я і засоби, призначені для охорони фізичного і психічного здоров'я особи, встановлюються згідно з органічним законом.

Стаття 37

Право на сприятливе навколишнє середовище

(1) Кожна людина має право на екологічно безпечне для життя і здоров'я довкілля, а також на безпечні продукти харчування і предмети побуту.

(2) Держава гарантує кожній людині право на вільний доступ до достовірної інформації та її поширення щодо стану природного середовища, умов життя і праці, якості продуктів харчування і предметів побуту.

(3) Приховування чи фальсифікація інформації про шкідливі для здоров'я людей фактори забороняється законом.

(4) Фізичні та юридичні особи несуть відповідальність за шкоду, заподіяну здоров'ю і майну особи внаслідок екологічного правопорушення.

Стаття 38

Право обирати і бути обраним

(1) Воля народу є основою державної влади. Ця воля виражається через вільні вибори, що проводяться періодично на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного і вільного голосування.

(2) Право обирати мають громадяни Республіки Молдова, які досягли на день виборів 18-річного віку, за винятком осіб, позбавлених цього права в порядку, встановленому законом.

(3) Право бути обраним гарантується громадянам Республіки Молдова, які мають право обирати, згідно з законом.

Стаття 39

Право на керування

(1) Громадяни Республіки Молдова мають право на участь в управлінні громадськими справами як безпосередньо, так і через своїх представників.

(2) Будь-якому громадянину забезпечується відповідно до закону доступ до державної служби.

Стаття 40

Свобода зібрань

Мітинги, демонстрації, маніфестації, ходи чи будь-які інші зібрання є вільними і можуть організовуватися і проводитися тільки мирно і без якої б то не було зброї.

Стаття 41

Свобода партій та інших суспільно-політичних організацій

(1) Громадяни можуть вільно об'єднуватися в партії та інші суспільно-політичні організації. Вони сприяють виявленню і вираженню політичної волі громадян і згідно з законом беруть участь у виборах.

(2) Партії та інші суспільно-політичні організації рівні перед законом.

(3) Держава забезпечує дотримання прав і законних інтересів партій та інших суспільно-політичних організацій.

(4) Партії та інші суспільно-політичні організації, цілі чи діяльність яких спрямовані проти політичного плюралізму, принципів правової держави, суверенітету, незалежності та територіальної цілісності Республіки Молдова, є неконституційними.

(5) Таємні об'єднання забороняються.

(6) Забороняється діяльність партій, що складаються з іноземних громадян.

(7) Державні посади, займання яких несумісне з членством у партіях, встановлюються органічним законом.

Стаття 42

Право створювати професійні спілки і вступати до них

(1) Будь-який працівник має право створювати професійні спілки і вступати до них для захисту своїх інтересів.

(2) Професійні спілки створюються і здійснюють свою діяльність згідно зі своїми статутами і відповідно до закону. Вони сприяють захисту професійних, економічних і соціальних інтересів працівників.

Стаття 43

Право на працю і захист праці

(1) Кожна людина має право на працю, вільний вибір праці, справедливі і задовільні умови праці, а також право на захист від безробіття.

(2) Працівники мають право на захист праці. Заходи щодо захисту стосуються безпеки та гігієни праці, режиму праці жінок і молоді, встановлення мінімальної заробітної плати у сфері економіки, щотижневого відпочинку, оплачуваної відпустки, праці у важких умовах, а також інших специфічних ситуацій.

(3) Тривалість робочого тижня не повинна перевищувати 40 годин.

(4) Право на переговори з питань праці та обов'язковість колективних договорів гарантуються.

Стаття 44

Заборона примусової праці

(1) Примусова праця заборонена.

(2) Не вважаються примусовою працею:

а) військова служба чи альтернативна діяльність у тих, хто згідно з законом не проходить обов'язкову військову службу;

б) праця засудженої особи в період позбавлення волі чи виправних робіт без позбавлення волі, здійснювана в нормальних умовах;

с) праця в умовах стихійних лих чи іншої небезпеки, а також праця, що є частиною звичайних громадянських обов'язків, встановлених законом.

Стаття 45

Право на страйк

(1) Визнається право на страйк. Страйки можуть проводитися тільки з метою захисту професійних інтересів працівників економічного і соціального характеру.

(2) Законом встановлюються умови здійснення права на страйк, а також відповідальність за незаконне проведення страйків.

Стаття 46

Право приватної власності та її охорона

(1) Право приватної власності, а також боргові зобов'язання, взяті на себе державою, гарантуються.

(2) Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як у випадку встановленої законом суспільної необхідності за умови справедливого і попереднього відшкодування.

(3) Законно здобуте майно не може бути конфісковане. Законність здобутого маєтись на увазі.

(4) Майно, призначене, використане для вчинення злочинів чи правопорушень, чи здобуте в результаті вчинення злочинів або правопорушень, може бути конфісковане тільки згідно з законом.

(5) Право приватної власності зобов'язує до дотримання вимог захисту навколишнього середовища і забезпечення добросусідства, а також до дотримання інших вимог, які відповідно до закону покладаються на власника.

(6) Право успадкування приватної власності гарантується.

Стаття 47

Право на соціальне забезпечення і захист

(1) Держава зобов'язана вживати заходів для забезпечення будь-якій людині гідного життєвого рівня, потрібного для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, в тому числі їжі, одягу, житла, медичного догляду і необхідного соціального обслуговування.

(2) Громадяни мають право на соціальне забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдівства, старості чи в інших випадках втрати засобів до існування через незалежні від них обставини.

Стаття 48

Сім'я

(1) Сім'я є природним і основним осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства і держави.

(2) Сім'я заснована на шлюбі, укладеному за взаємною згодою чоловіка і жінки, на їхній рівноправності і на праві та обов'язку батьків вирощувати, виховувати і навчати дітей.

(3) Умови укладання, розірвання шлюбу та визнання його недійсним встановлюються законом.

(4) Діти зобов'язані піклуватися про батьків і допомагати їм.

Стаття 49

Захист сім'ї і дітей-сиріт

(1) Держава економічними та іншими заходами сприяє утворенню сім'ї і виконанню нею своїх функцій.

(2) Держава захищає материнство, дитинство і молодь і сприяє розвитку відповідних установ.

(3) Усі турботи щодо утримання, навчання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладаються на державу і суспільство. Держава заохочує і підтримує благодійність щодо таких дітей.

Стаття 50

Захист матерів, дітей і молоді

(1) Мати і дитина мають право на особливу допомогу і захист. Всі діти, у тому числі позашлюбні, користуються однаковим соціальним захистом.

(2) Діти і молодь користуються особливою підтримкою в здійсненні своїх прав.

(3) Держава надає необхідну грошову допомогу дітям і допомогу для догляду за хворими дітьми або дітьми з фізичними, розумовими і психічними відхиленнями. Інші форми соціального забезпечення дітей та молоді встановлюються законом.

(4) Експлуатація неповнолітніх, використання їх на роботах, що завдають шкоди здоров'ю, моральності чи піддають небезпеці життя або нормальний розвиток, забороняються.

(5) Влада забезпечує умови для вільної участі молоді в соціальному, економічному, культурному і спортивному житті країни.

Стаття 51

**Захист осіб з фізичними, розумовими
і психічними відхиленнями**

(1) Особи з фізичними, розумовими і психічними відхиленнями користуються особливим захистом усього суспільства. Держава забезпечує їм нормальні умови для лікування, реабілітації, отримання освіти, навчання і включення в життя суспільства.

(2) Ніхто не може бути підданий примусовому лікуванню інакше як у випадках, передбачених законом.

Стаття 52

Право на подачу петицій

(1) Громадяни мають право звертатися до влади з петиціями тільки від свого імені.

(2) Законно створені організації мають право звертатися з петиціями виключно від імені колективів, які вони представляють.

Стаття 53

Право особи, утисненої владою

(1) Особа, утиснена в будь-якому своєму праві владою за допомогою будь-якого адміністративного акта чи незадоволенням прохання у встановлений строк, може домогатися визнання свого права, скасування акта і відшкодування збитку.

(2) Держава згідно закону несе матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну помилками, допущеними в кримінальних процесах слідчими органами і судами.

Стаття 54

Обмеження здійснення прав чи свобод

(1) У Республіці Молдова не можуть бути прийняті закони, що забороняють чи применшують права і основні свободи людини і громадянина.

(2) Здійснення прав і свобод не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що передбачені законом, відповідають загальноновизнаним нормам міжнародного права і є необхідними в інтересах національної

безпеки, територіальної цілісності, економічного добробуту країни, громадського порядку, з метою запобігання масових заворушень і злочинів, захисту прав, свобод і гідності інших осіб, для запобігання розголошення конфіденціальної інформації чи для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

(3) Положення частини (2) не допускають обмеження прав, проголошених у статтях 20–24.

(4) Обмеження має відповідати обставині, яка викликала його, і не може зачіпати існування права чи свободи.

[Ст.54 в редакції Закону №351-XV від 12.07.01, МО90-91/02.08.01, ст.699]

ГЛАВА III

ОСНОВНІ ОBOB'ЯЗКИ

Стаття 55

Здійснення прав і свобод

Кожна людина здійснює свої конституційні права і свободи сумлінно, без порушення прав і свобод інших осіб.

[Ст.55 в редакції Закону №351-XV від 12.07.01, МО90-91/02.08.01, ст.699]

Стаття 56

Відданість країні

(1) Відданість країні священна.

(2) Громадяни, яким довірені державні посади, а також військовослужбовці несуть відповідальність за чесне виконання своїх обов'язків і приносять у передбачених законом випадках відповідну присягу.

Стаття 57

Захист Батьківщини

(1) Захист Батьківщини – священне право і обов'язок кожного громадянина.

(2) Військова служба здійснюється згідно з законом в лавах збройних сил, призначених для забезпечення національної оборони, охорони кордонів, підтримання громадського порядку.

Стаття 58

Участь у фінансових витратах

(1) Громадяни зобов'язані брати участь у суспільних витратах за допомогою сплати податків і зборів.

(2) Податкова система, передбачена законом, повинна забезпечувати справедливий розподіл податкового тягаря.

(3) Будь-які податки, за винятком встановлених законом, заборонені.

Стаття 59

Охорона навколишнього середовища та пам'яток

Охорона навколишнього середовища, збереження та охорона пам'яток історії і культури є обов'язком кожного громадянина.

Розділ III

ПУБЛІЧНА ВЛАДА

ГЛАВА ІV
ПАРЛАМЕНТ
Частина І
ОРГАНІЗАЦІЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття 60

**Парламент – вищий представницький
і законодавчий орган**

(1) Парламент є вищим представницьким органом народу Республіки Молдова і єдиною законодавчою владою держави.

(2) Парламент складається зі 101 депутата.

Стаття 61

Вибори Парламенту

(1) Парламент обирається на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного і вільного голосування.

(2) Порядок організації і проведення виборів встановлюється органічним законом.

(3) Вибори депутатів Парламенту проводяться не пізніше ніж у тримісячний термін після закінчення терміну повноважень чи розпуску Парламенту попереднього складу.

Стаття 62

Визнання депутатського мандата

Конституційний суд за пропозицією Центральної виборчої комісії ухвалює рішення про визнання депутатського мандата чи, у разі порушення законодавства про вибори, про його невизнання.

Стаття 63

Термін повноважень

(1) Термін повноважень Парламенту – чотири роки. Термін може бути продовжений органічним законом у разі війни чи катастрофи.

(2) Парламент скликається Президентом Республіки Молдова не пізніше ніж у 30-денний термін після виборів.

(3) Парламент виконує свої повноваження до законного скликання нового складу Парламенту. У цей період не можуть вноситися зміни до Конституції і не можуть бути прийняті, змінені чи визнані такими, що втратили силу, органічні закони.

(4) Законопроекти чи законодавчі пропозиції, внесені до порядку денного Парламенту попереднього складу, розглядаються новообраним Парламентом.

Стаття 64

Внутрішня організація

(1) Структура, організація і діяльність Парламенту визначаються регламентом. Джерела фінансування Парламенту передбачаються у затвердженому ним бюджеті.

(2) Голова Парламенту обирається таємним голосуванням більшістю голосів обраних депутатів на строк повноважень Парламенту. Голова Парламенту може бути достроково звільнений з посади Парламентом таємним голосуванням двома третинами голосів депутатів.

(3) Заступники Голови обираються за поданням Голови Парламенту та погодженням з парламентськими фракціями.

Стаття 65

Відкритість засідань

- (1) Засідання Парламенту є відкритими.
- (2) Парламент може прийняти рішення про проведення в окремих випадках закритих засідань.

Стаття 66

Основні повноваження

Парламент має такі основні повноваження:

- a) приймає закони, постанови і резолюції;
- b) призначає референдуми;
- c) дає тлумачення законів і забезпечує єдність законодавчого регулювання на всій території країни;
- d) затверджує основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики держави;
- e) затверджує військову доктрину держави;
- f) здійснює парламентський контроль за виконавчою владою у формах і межах, передбачених Конституцією;

g) ратифікує, денонсує, призупиняє дію та анулює міжнародні договори, укладені Республікою Молдова;

h) затверджує державний бюджет і здійснює контроль за його виконанням;

i) здійснює контроль за наданням державних позик, економічної та іншої допомоги іншим державам, за укладенням угод про державні позики і кредити з іноземних джерел;

j) обирає і призначає державні посадові особи у випадках, передбачених законом;

k) затверджує ордени і медалі Республіки Молдова;

l) оголошує часткову чи загальну мобілізацію;

m) оголошує надзвичайний стан, облогу і воєнний стан;

n) організовує вивчення і заслуховування будь-яких питань, що стосуються інтересів суспільства;

o) призупиняє діяльність органів місцевого публічного управління у випадках, передбачених законом;

- р) ухвалює акти про амністію;
- г) здійснює інші повноваження, встановлені Конституцією і законами.

Стаття 67

Сесії

(1) Парламент скликається на дві чергові сесії на рік. Перша починається в лютому і завершується не пізніше кінця липня. Друга починається у вересні і завершується не пізніше кінця грудня.

(2) Парламент скликається і на позачергові чи спеціальні сесії на вимогу Президента Республіки Молдова, Голови Парламенту або однієї третини депутатів.

Частина 2

СТАТУС ДЕПУТАТІВ

Стаття 68

Представницький мандат

(1) Під час виконання мандата депутати перебувають на службі народу.

(2) Будь-який імперативний мандат є не-
дійсний.

Стаття 69

Мандат депутата

(1) Депутати приступають до виконання мандата за умови його визнання.

(2) Мандат депутата припиняється у день законного скликання нового складу Парламенту чи в разі відставки, позбавлення мандата, несумісності посад або смерті.

Стаття 70

Несумісність і недоторканність

(1) Посада депутата несумісна з будь-якою іншою оплачуваною посадою, за винятком викладацької та наукової діяльності.

[Ст.70 ч. (1) змінена Законом №1470-XV від 21.11.02, МО169/12.12.02, ст.1292]

(2) Інші умови несумісності встановлюються органічним законом.

(3) Депутат не може бути затриманий, заарештований, підданий обшуку, крім випадків затримання на місці злочину, чи при-

тягнутий до юридичної відповідальності без згоди Парламенту, даної після заслуховування депутата.

Стаття 71

Незалежність поглядів

Депутат не може бути підданий переслідуванню чи притягнутий до юридичної відповідальності за голосування чи за погляди, висловлені під час виконання мандата.

Частина 3

ЗАКОНОДАВСТВО

Стаття 72

Види законів

(1) Парламент приймає конституційні, органічні та ординарні закони.

(2) Конституційні закони – це закони щодо перегляду Конституції.

(3) Органічним законом регламентуються:

- а) виборча система;
- б) організація і проведення референдуму;

- с) організація і діяльність Парламенту;
- d) організація і діяльність Уряду;
- е) організація і діяльність Конституційного суду, Вищої ради магістратури, судових інстанцій, адміністративного суду;
- f) організація місцевого управління, території, а також загальний режим місцевої автономії;
- g) організація і діяльність політичних партій;
- h) порядок створення особливої економічної зони;
- i) загальний правовий режим власності та спадкування;
- j) загальний режим трудових відносин, професійні спілки і соціальний захист;
- k) загальна організація освіти;
- l) загальний режим релігійних культур;
- m) режим надзвичайного, стану облоги та воєнного стану;
- n) правопорушення, покарання і режим відбування покарань;
- o) оголошення амністії та помилування;

р) інші галузі, за якими Конституцією передбачено прийняття органічних законів;

г) інші галузі, за якими Парламентом визнано необхідним прийняття органічних законів.

4) Ординарні закони діють у всіх галузях суспільних відносин, за винятком сфер, регульованих конституційними і органічними законами.

Стаття 73

Законодавча ініціатива

Право законодавчої ініціативи належить депутатам Парламенту, Президенту Республіки Молдова, Уряду і Народним Зборам автономно-територіального утворення Гагаузія.

[Ст.73 в редакції Закону №344-XV від 25.07.03, МО170-172/08.08.03, ст.721]

Стаття 74

Прийняття законів і постанов

(1) Органічні закони приймаються більшістю голосів обраних депутатів після розгляду не менш ніж у двох читаннях.

(2) Ординарні закони і постанови приймаються більшістю голосів присутніх депутатів.

(3) Проекти законів, подані Урядом, і законодавчі пропозиції депутатів, схвалені ним, розглядаються Парламентом, у тому числі в терміновому порядку, відповідно до встановлених Урядом порядку і пріоритетів. Інші законодавчі пропозиції розглядаються у встановленому порядку.

[Ст.74 ч. (3) введена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661; ч. (3) вважається ч. (4)]

(4) Закони передаються для промульгації Президенту Республіки Молдова.

Стаття 75

Референдум

(1) Найважливіші питання життя суспільства і держави виносяться на референдум.

(2) Постанови, прийняті за підсумками республіканського референдуму, мають вищу юридичну силу.

[Поправка МО від 20.10.94 (Стаття 75 була доповнена ч.2)]

Стаття 76

Вступ закону в силу

Закон публікується в Офіційному моніторі Республіки Молдова і набуває чинності в день опублікування чи в строк, передбачений в самому законі. Неопублікування закону тягне його недійсність.

ГЛАВА V

ПРЕЗИДЕНТ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

Стаття 77

**Президент Республіки Молдова –
глава держави**

(1) Президент Республіки Молдова є головою держави.

(2) Президент Республіки Молдова представляє державу і є гарантом суверенітету, національної незалежності, єдності і територіальної цілісності країни.

Стаття 78

Вибори Президента

(1) Президент Республіки Молдова обирається на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному і вільному голосуванні.

[Ст. 78 ч. (1) відновлено на підставі Постанови Конституційного суду №7 від 4 березня 2016 р.]

(2) Президентом Республіки Молдова може бути обраний громадянин, який має право обирати, досяг 40-річного віку, проживав чи проживає на території Республіки

Молдова не менше 10 років і володіє державною мовою.

(3) Обраним визнається кандидат, який набрав не менше половини голосів виборців, які взяли участь у виборах.

[Ст. 78 ч. (3) відновлено на підставі Постанови Конституційного суду №7 від 4 березня 2016 р.]

(4) У разі, якщо один із кандидатів не набрав необхідної більшості голосів, проводиться другий тур голосування по перших двох кандидатурах, установленим у порядку убутання кількості голосів, отриманих у першому турі. Обраним визнається кандидат, який отримав найбільшу кількість голосів, за умови, що вона перевищує число голосів, поданих проти нього.

[Ст. 78 ч. (4) відновлено на підставі Постанови Конституційного суду №7 від 4 березня 2016 р.]

[Ст. 78 ч.(5) виключені на основании Постановления Конституционного суда №7 от 4 марта 2016 г.]

(6) Процедура обрання Президента Республіки Молдова встановлюється органічним законом.

[Ст.78 в редакції Закону №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 79

Визнання повноважень і складання присяги

(1) Результати виборів Президента Республіки Молдова визнаються дійсними Конституційним судом.

(2) Кандидат, обрання якого визнано дійсним, не пізніше ніж у 45-денний термін після виборів складає перед Парламентом і Конституційним судом таку присягу:

”Присягаю віддавати всі свої сили і вміння в ім’я процвітання Республіки Молдова, дотримуватися Конституції і законів країни, захищати демократію, основні права і свободи людини, суверенітет, незалежність, єдність і територіальну цілісність Молдови“.

Стаття 80

Термін повноважень

(1) Президент Республіки Молдова обирається на чотирирічний термін і вступає на посаду з дня складення присяги.

(2) Президент Республіки Молдова виконує свої повноваження до складення присяги новообраним Президентом.

(3) Строк повноважень Президента Республіки Молдова може бути продовжений органічним законом у разі війни чи катастрофи.

(4) Одна і та сама особа не може обіймати посаду Президента Республіки Молдова більше двох термінів поспіль.

[Ст.80 ч. (4) введена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 81

Несумісність і недоторканність

(1) Посада Президента Республіки Молдова несумісна з будь-якою іншою оплачуваною посадою.

(2) Президент Республіки Молдова має недоторканність. Він не може притягатися до юридичної відповідальності за погляди, висловлені під час здійснення повноважень.

(3) Парламент може прийняти рішення порушити звинувачення проти Президента Республіки Молдова в разі вчинення ним злочину двома третинами голосів обраних депутатів. Відповідно до закону судовий розгляд входить до компетенції Вищої судо-

вої палати. Президент звільняється з посади відповідно до закону з дня набрання законної сили обвинувальним вироком.

[Ст.82 вилучена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

[Ст.83 вилучена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 84

Звернення

(1) Президент Республіки Молдова може бути присутнім на засіданнях Парламенту.

(2) Президент Республіки Молдова звертається до Парламенту зі зверненнями з питань загальнонаціонального значення.

Стаття 85

Розпуск Парламенту

(1) У разі неможливості формування Уряду чи блокування протягом трьох місяців прийняття законів Президент Республіки Молдова після консультацій з парламентськими фракціями має право розпустити Парламент.

(2) Парламент може бути розпущений у разі, якщо він не висловив вотуму довіри Уряду в 45-денний термін після внесення пропозиції, і тільки після відхилення пропозиції не менше двох разів.

(3) Впродовж одного року Парламент може бути розпущений один раз.

(4) Парламент не може бути розпущений в останні шість місяців до закінчення строку повноважень Президента Республіки Молдова, а також у період дії надзвичайного, стану облоги чи воєнного стану.

[Ст. 85 ч. (4) змінена на підставі Постанови Конституційного суду №7 від 4 березня 2016 р.]

Стаття 86

Повноваження в галузі зовнішньої політики

(1) Президент Республіки Молдова веде переговори, бере участь у веденні переговорів, укладає міжнародні договори від імені Республіки Молдова і представляє їх Парламенту для ратифікації в порядку і строки, встановлені законом.

(2) Президент Республіки Молдова за пропозицією Уряду акредитує і відкликає

дипломатичних представників Республіки Молдова та затверджує заснування, скасування чи зміну рангу дипломатичних місій.

(3) Президент Республіки Молдова приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників інших держав у Республіці Молдова.

Стаття 87

Повноваження в галузі оборони

(1) Президент Республіки Молдова є головнокомандувачем збройними силами.

(2) Президент Республіки Молдова за попередньою згодою Парламенту може оголосити часткову чи загальну мобілізацію.

(3) У разі збройної агресії проти країни Президент Республіки Молдова вживає заходів щодо відбиття агресії, вводить військовий стан і негайно інформує про це Парламент. Якщо Парламент не перебуває в цей час на сесії, він скликається по праву протягом 24 годин після розв'язання агресії.

(4) Президент Республіки Молдова може вживати й інших заходів, спрямованих на за-

безпечення національної безпеки і громадського порядку, в межах закону і відповідно до нього.

Стаття 88

Інші повноваження

Президент Республіки Молдова здійснює також такі повноваження:

а) нагороджує державними нагородами і присвоює почесні звання;

б) присвоює вищі військові звання, передбачені законом;

с) вирішує питання громадянства Республіки Молдова і надання політичного притулку;

д) призначає на державні посади відповідно до закону;

е) здійснює помилування;

ф) може зажадати від народу виявлення його волі з питань загальнонаціонального значення шляхом референдуму;

г) присвоює дипломатичні ранги;

h) присвоює згідно з законом вищі класифікаційні чини працівникам прокуратури;

ри, судових інстанцій та іншим категоріям службовців;

і) призупиняє дію актів Уряду, що суперечать законодавству, до прийняття остаточного рішення Конституційним судом;

[Поправка МО 1, частина II, від 19.08.1994 (Стаття 88 доповнена буквою і); буква і) стає буквою j)]

j) здійснює інші повноваження, встановлені законом.

Стаття 89

Відсторонення від посади

(1) У разі вчинення тяжкого діяння та порушення тим самим положень Конституції Президент Республіки Молдова може бути відсторонений від посади Парламентом двома третинами голосів депутатів.

(2) Пропозиція про відсторонення від посади може бути висунута не менше як третиною народних депутатів і має бути негайно доведена до відома Президента Республіки Молдова. Президент може дати Парламенту пояснення щодо висунутих проти нього звинувачень.

(3) Якщо пропозиція про відсторонення від посади затверджується, не пізніше ніж у 30-денний термін проводиться референдум з питання про усунення Президента.

[Ст. 89 відновлено на підставі Постанови Конституційного суду №7 від 4 березня 2016 р.]

[Ст.89 в редакції Закону №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 90

Вакансія посади

(1) Посада Президента Республіки Молдова стає вакантною у разі закінчення строку повноважень, відставки, усунення з посади, остаточної неможливості виконувати свої обов'язки чи смерті.

(2) Заява про відставку Президента Республіки Молдова подається Парламенту, який висловлює своє ставлення до цього.

(3) Неможливість виконання Президентом Республіки Молдова своїх обов'язків протягом більш ніж 60 днів підтверджується Конституційним судом у 30-денний строк після надходження звернення.

[Ст.90 ч. (3) в редакції Закону №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

(4) У двомісячний термін після того, як посада Президента Республіки Молдова стає вакантною, відповідно до закону проводяться вибори нового Президента.

[Ст.90 ч. (4) змінена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 91

Тимчасове виконання обов'язків Президента

Якщо посада Президента Республіки Молдова стає вакантною чи якщо Президент усунутий з посади або тимчасово не може виконувати свій обов'язок, тимчасове виконання його обов'язків покладається на Голову Парламенту або Прем'єр-міністра в зазначеній послідовності.

[Ст.91 змінена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 92

**Відповідальність тимчасово виконуючого
обов'язки Президента**

Якщо особа, яка тимчасово виконує обов'язки Президента Республіки Молдова, учиняє тяжкі діяння і тим самим порушує положення Конституції, застосовуються частина (1) статті 89 і стаття 91.

Стаття 93

Промульгація законів

(1) Президент Республіки Молдова здійснює промульгацію законів.

(2) Президент Республіки Молдова має право, якщо у нього є зауваження за законом, не пізніше ніж у двотижневий термін направити його Парламенту для перегляду. Якщо Парламент проголосує за попереднє рішення, Президент здійснює промульгацію закону.

Стаття 94

Акти Президента

(1) У час здійснення своїх повноважень Президент Республіки Молдова видає укази, обов'язкові для виконання на всій території держави. Укази публікуються в Офіційному моніторі Республіки Молдова.

(2) Укази, видані Президентом у час виконання його повноважень, передбачених частиною (2) статті 86, частинами (2), (3) і (4) статті 87, контрасигнуються Прем'єр-міністром.

Стаття 95

Фінансові ресурси апарата Президента, винагорода та інші права

(1) Фінансові ресурси апарата Президента Республіки Молдова затверджуються за його пропозицією Парламентом і включаються в державний бюджет.

(2) Винагорода та інші права Президента Республіки Молдова встановлюються законом.

ГЛАВА VI

УРЯД

Стаття 96

Роль

(1) Уряд забезпечує проведення внутрішньої і зовнішньої політики держави і здійснює загальне керівництво публічним управлінням.

(2) У здійсненні своїх повноважень Уряд керується програмою діяльності, схваленою Парламентом.

Стаття 97

Структура

Уряд складається з Прем'єр-міністра, першого заступника і заступників Прем'єр-міністра, міністрів та інших членів, визначених органічним законом.

Стаття 98

Інвеститура

(1) Після консультацій з парламентськими фракціями Президент Республіки Молдова

висуває кандидатуру на посаду Прем'єр-міністра.

[Ст.98 ч. (1) в редакції Закону №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

(2) У 15-денний термін після висунення кандидат на посаду Прем'єр-міністра просить Парламент висловити вотум довіри програмі діяльності і всьому складу Уряду.

(3) Програма діяльності і склад Уряду обговорюються на засіданні Парламенту. Парламент висловлює вотум довіри Уряду більшістю голосів обраних депутатів.

[Ст.98 ч. (3) змінена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

(4) На підставі вотуму довіри, вираженого Парламентом, Президент Республіки Молдова призначає Уряд.

[Ст.98 ч. (4) введена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661; ч.(4) вважається ч.(5)]

(5) Уряд здійснює свої повноваження з дня складення присяги його членами перед Президентом Республіки Молдова.

(6) У разі необхідності кадрових перестановок або вакансії посад в Уряді Президент Республіки Молдова за пропозицією

Прем'єр-міністра звільняє з посади і призначає окремих членів Уряду.

[Ст.98 ч. (6) введена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 99

Несумісність

(1) Посада члена Уряду несумісна з будь-якою іншою оплачуваною посадою.

(2) Інші умови несумісності встановлюються органічним законом.

Стаття 100

Припинення повноважень члена Уряду

Повноваження члена Уряду припиняються у разі відставки, звільнення з посади, несумісності посад чи смерті.

Стаття 101

Прем'єр-міністр

(1) Прем'єр-міністр керує Урядом і координує діяльність його членів, поважаючи надані їм повноваження.

[Ст.101 ч. (1) змінена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

(2) У разі неможливості виконання Прем'єр-міністром своїх обов'язків чи в разі його смерті Президент Республіки Молдова призначає одного з членів Уряду тимчасово виконуючим обов'язки Прем'єр-міністра до формування нового Уряду. Тимчасове виконання обов'язків Прем'єр-міністра припиняється, якщо Прем'єр-міністр поновлює роботу в Уряді.

[Ст.101 ч. (2) змінена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

(3) У разі відставки Прем'єр-міністра йде у відставку весь Уряд.

Стаття 102

Акти Уряду

(1) Уряд приймає постанови, ордонанси і розпорядження.

(2) Постанови схвалюються для організації виконання законів.

(3) Ордонанси видаються відповідно до статті 106/2.

(4) Схвалені Урядом постанови і ордонанси підписуються Прем'єр-міністром,

контрасигнуються міністрами, в обов'язки яких входить їх виконання, і публікуються в Офіційному моніторі Республіки Молдова. Неопублікування постанови або ордонанса тягне його недійсність.

(5) Розпорядження видаються Прем'єр-міністром для організації внутрішньої діяльності Уряду.

[Ст.102 в редакції Закону №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 103

Припинення повноважень

(1) Уряд здійснює свої повноваження до визнання дійсними виборів нового Парламенту.

(2) У разі висловлення Парламентом вотуму недовіри Уряду, відставки Прем'єр-міністра чи у випадку, передбаченому частиною (1), Уряд до складення присяги членами нового Уряду виконує лише функції управління суспільними справами.

ГЛАВА VII

ВІДНОСИНИ ПАРЛАМЕНТУ З УРЯДОМ

Стаття 104

Інформування Парламенту

(1) Уряд несе відповідальність перед Парламентом і надає Парламенту, його комісіям і депутатам необхідну інформацію і документи.

(2) Члени Уряду мають доступ до засідань Парламенту. У разі необхідності присутність членів Уряду обов'язкова.

Стаття 105

Питання і запити

(1) Уряд і кожен член Уряду зобов'язані давати відповіді на питання та запити депутатів.

(2) Парламент може ухвалити резолюцію, що відображає його позицію щодо предмета запиту.

Стаття 106

Висловлення недовіри

(1) Парламент за пропозицією не менш ніж однієї чверті депутатів може висловити недовіру Уряду більшістю голосів депутатів.

(2) Пропозиція щодо висловлення недовіри розглядається по закінченні трьох днів з дня внесення до Парламенту.

Стаття 106¹

Прийняття на себе відповідальності Урядом

(1) Уряд має право взяти на себе відповідальність перед Парламентом за програму, заяву загальнополітичного характеру чи проект закону.

(2) Уряд йде у відставку, якщо пропозицію щодо висловлення недовіри, внесена в триденний термін з моменту подання програми, заяви загальнополітичного характеру чи проекту закону, схвалено відповідно до статті 106.

(3) Якщо Уряд не йде у відставку відповідно до частини (2), представлений проект закону вважається прийнятим, а програма

чи заява загальнополітичного характеру стають обов'язковими для Уряду.

[Ст.106¹ введена Законом №1115-XIV від 05.07.00, MO88-90/28.07.00, ст. 661]

Стаття 106²

Делегування законодавчих повноважень

(1) З метою реалізації програми діяльності Уряду Парламент за пропозицією Уряду може прийняти спеціальний закон, який уповноважує Уряд видавати ордонанси в галузях, які не є предметом органічних законів.

(2) Уповноважуючий закон встановлює в обов'язковому порядку галузь і дату, до якої можуть видаватися ордонанси.

(3) Ордонанси набирають чинності з дня опублікування і не підлягають промульгації.

(4) Якщо це передбачено уповноважуючим законом, ордонанси підлягають затвердженню Парламентом. Проект закону про затвердження ордонансів представляється у строк, встановлений уповноважуючим законом. Недотримання цього терміну тягне недійсність ордонанса. Якщо Парламент не

відхиляє проект закону про затвердження ордонансів, останні залишаються в силі.

(5) Після закінчення терміну, встановленого для видання ордонансів, вони можуть бути визнані такими, що втратили силу, припинені або змінені тільки законом.

[Ст.106² введена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

ГЛАВА VIII
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Стаття 107

Центральне галузеве публічне управління

(1) Центральними галузевими органами держави є міністерства. Ґрунтуючись на законі, вони запроваджують в життя політику Уряду, його постанови і розпорядження, здійснюють керівництво довіреними їм галузями і несуть відповідальність за свою діяльність.

(2) З метою здійснення керівництва, координації і контролю в галузі організації економіки та інших областях, які не перебувають безпосередньо у віданні міністерств, відповідно до закону створюються й інші керуючі органи.

Стаття 108

Збройні сили

(1) Збройні сили підпорядковуються виключно волі народу в цілях гарантування суверенітету, незалежності, єдності, тери-

торіальної цілісності країни і конституційної демократії.

(2) Структура національної системи оборони встановлюється органічним законом.

Стаття 109

Основні принципи місцевого публічного управління

(1) Публічне управління в адміністративно-територіальних одиницях ґрунтується на принципах місцевої автономії, децентралізації громадських служб, виборності влади місцевого публічного управління і консультацій з громадянами з найважливіших питань місцевого значення.

(2) Автономія стосується як організації та діяльності місцевого публічного управління, так і розпорядження справами спільнот, які вони представляють.

(3) Застосування зазначених принципів не може зачіпати унітарний характер держави.

Стаття 110

Адміністративно-територіальний устрій

(1) В адміністративному відношенні територія Республіки Молдова підрозділяється на села, міста, райони та автономно-територіальне утворення Гагаузія. Згідно з законом деякі міста можуть бути визнані муніципіями.

(2) Населеним пунктам лівобережжя Дністра можуть бути надані особливі форми та умови автономії відповідно до особливого статусу, встановленого органічним законом.

(3) Статус столиці Республіки Молдова – міста Кишинєва регламентується органічним законом.

[Ст.110 в редакції Закону №344-XV від 25.07.03, МО170-172/08.08.03, ст.721]

Стаття 111

Автономно-територіальне утворення Гагаузія

(1) Гагаузія – це автономно-територіальне утворення з особливим статусом як форма самовизначення гагаузів, що є складовою і невід’ємною частиною Республіки Молдова, яке самостійно, в межах своєї компетенції,

відповідно до положень Конституції Республіки Молдова вирішує питання політичного, економічного і культурного характеру в інтересах усього населення.

(2) На території автономно-територіального утворення Гагаузія гарантуються всі права і свободи, передбачені Конституцією і законодавством Республіки Молдова.

(3) В автономно-територіальному утворенні Гагаузія діють представницькі та виконавчі органи влади відповідно до закону.

(4) Земля, надра, води, рослинний і тваринний світ, інші природні ресурси, які знаходяться на території автономно-територіального утворення Гагаузія, є власністю народу Республіки Молдова і одночасно економічною основою Гагаузії.

(5) Бюджет автономно-територіального утворення Гагаузія формується згідно з нормами, встановленими органічним законом, який регламентує особливий статус Гагаузії.

(6) Контроль за дотриманням законодавства Республіки Молдова на території автономно-територіального утворення Гагаузія здійснюється Урядом відповідно до закону.

(7) Зміни до органічного закону, що регламентує особливий статус автономно-територіального утворення Гаґаузія, приймаються трьома п'ятими голосів обраних депутатів Парламенту.

[Ст.111 в редакції Закону №344-XV від 25.07.03, МО170-172/08.08.03, ст.721]

Стаття 112

Сільська і міська влада

(1) Органами публічного управління, що здійснюють місцеву автономію в селах і містах, є виборні місцеві ради і примари.

(2) Відповідно до закону місцеві ради і примари діють як самостійні керуючі органи і вирішують громадські справи сіл і міст.

(3) Порядок обрання місцевих рад і примарів та їх функції встановлюються законом.

Стаття 113

Районна рада

(1) Районна рада координує діяльність сільських і міських рад з управління громадськими справами районного значення.

(2) Районна рада обирається і здійснює свою діяльність згідно з законом.

(3) Відносини між місцевими публічними властями ґрунтуються на принципах автономії, законності і співпраці у вирішенні спільних питань.

ГЛАВА ІХ
СУДОВА ВЛАДА
Частина 1
СУДОВІ ІНСТАНЦІЇ

Стаття 114

Здійснення правосуддя

Правосуддя здійснюється іменем закону виключно судовими інстанціями.

Стаття 115

Судові інстанції

(1) Правосуддя здійснюється Вищою судовою палатою, апеляційними палатами і судами.

[Ст.115 ч.(1) в редакції Закону №1471-XV від 21.11.02, МО169/12.12.02, ст.1294]

(2) Для окремих категорій судових справ можуть діяти згідно з законом спеціалізовані суди.

(3) Створення надзвичайних судів заборонено.

(4) Організація і компетенція судових інстанцій, судова процедура встановлюються органічним законом.

Стаття 116

Статус суддів

(1) Судді судових інстанцій незалежні, неупереджені і незмінювані згідно з законом.

(2) Судді судових інстанцій призначаються Президентом Республіки Молдова за поданням Вищої ради магістратури відповідно до закону. Судді, що пройшли конкурс, призначаються спочатку на п'ятирічний термін. По закінченню п'яти років судді призначаються до досягнення граничного віку, встановленого відповідно до закону.

(3) Голови та заступники голів судових інстанцій призначаються Президентом Республіки Молдова за поданням Вищої ради магістратури на чотирирічний термін.

(4) Голова, заступники голови і судді Вищої судової палати призначаються Парламентом за поданням Вищої ради магістратури. Вони повинні мати стаж роботи на посаді судді не менше 10 років.

(5) Підвищення на посаді і переміщення суддів здійснюються тільки з їхньої згоди.

(6) Залучення суддів до відповідальності здійснюється відповідно до закону.

(7) Посада судді несумісна з будь-якою іншою оплачуваною посадою, за винятком викладацької та наукової діяльності.

[Ст.116 в редакції Закону №1471-XV від 21.11.02, МО169/12.12.02, ст.1294]

[Ст.116 змінена Законом №957-XIII від 19.07.96, МО54-55/15.08.96, ст.517]

Стаття 117

Гласність судових розглядів

У всіх судах судові засідання проводяться відкрито. Судовий розгляд у закритому засіданні допускається тільки у випадках, установлених законом, з дотриманням усіх правил судової процедури.

Стаття 118

Мова судочинства і право на перекладача

(1) Судочинство провадиться молдовською мовою.

(2) Особи, які не володіють молдовською мовою чи не говорять нею, мають право ознайомитися з усіма документами і матеріалами справи, висловлюватися в суді через перекладача.

(3) Відповідно до закону судочинство може провадитися і мовою, прийнятною для більшості осіб, що беруть участь в судовому процесі.

Стаття 119

Право на оскарження

Рішення суду можуть бути оскаржені зацікавленими сторонами і компетентними державними органами відповідно до закону.

Стаття 120

Обов'язковість вироків та інших судових рішень, що вступили в законну силу

Дотримання вироків та інших судових рішень, що вступили в законну силу, а також сприяння судам в ході судового процесу у виконанні вироків та інших судових рішень, що вступили в законну силу, обов'язкові.

Стаття 121

Фінансові видатки судових інстанцій, винагорода та інші права

(1) Фінансові видатки судових інстанцій затверджуються Парламентом і включаються в державний бюджет.

(2) Винагорода та інші права суддів установлюються законом.

(3) Судові інстанції мають підвідомчу їм поліцію.

Частина 2

ВИЩА РАДА МАГІСТРАТУРИ

Стаття 122

Склад

(1) До Вищої ради магістратури входять судді і штатні викладачі, обрані на чотирирічний термін.

(2) До Вищої ради магістратури входять по праву Голова Вищої судової палати, міністр юстиції і Генеральний прокурор.

[Ст.122 в редакції Закону №1471-XV від 21.11.02, МО169/12.12.02, ст.1294]

Стаття 123

Повноваження

(1) Вища рада магістратури забезпечує призначення, переміщення, відрядження суддів, підвищення їх на посаді і застосування до них дисциплінарних заходів.

(2) Порядок організації і діяльності Вищої ради магістратури встановлюється органічним законом.

[Ст.123 в редакції Закону №1471-XV від 21.11.02, МО169/12.12.02, ст.1294]

ЧАСТИНА 3

ПРОКУРАТУРА

Стаття 124

Повноваження і структура

(1) Прокуратура представляє спільні інтереси суспільства і захищає правопорядок, а також права і свободи громадян, керує кримінальним переслідуванням і здійснює його, представляє згідно з законом обвинувачення в судових інстанціях.

[Ст.124 ч. (1) в редакції Закону №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

(2) Система органів прокуратури включає Генеральну прокуратуру, територіальні і спеціалізовані прокуратури.

(3) Організація, компетенція і порядок діяльності прокуратури встановлюються законом.

Стаття 125

Термін повноважень прокурорів

(1) Генеральний прокурор призначається Парламентом за поданням Голови Парламенту.

(2) Нижчі прокурори призначаються Генеральним прокурором і підкоряються йому.

(3) Строк повноважень прокурорів – п'ять років.

(4) Посада прокурора несумісна з будь-якою іншою державною чи приватною посадою, за винятком викладацької та наукової діяльності.

(5) При здійсненні своїх повноважень прокурори підкоряються лише закону.

Розділ IV

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
І ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ

Стаття 126

Економіка

(1) Економіка Республіки Молдова є ринковою, соціально орієнтованою, заснованою на приватній і публічній власності та вільній конкуренції.

(2) Держава повинна забезпечувати:

а) регулювання економічної діяльності та управління належною їй публічною власністю відповідно до закону;

б) свободу торгівлі і підприємницької діяльності, захист добросовісної конкуренції, створення сприятливих умов для використання всіх виробничих факторів;

с) захист національних інтересів у сфері економічної, фінансової і валютної діяльності;

д) стимулювання наукових досліджень;

е) раціональне використання землі та інших природних ресурсів згідно з національними інтересами;

ф) відновлення та охорону навколишнього середовища, а також підтримання екологічної рівноваги;

g) збільшення кількості робочих місць, створення необхідних умов для підвищення життєвого рівня;

h) недоторканність інвестицій фізичних і юридичних осіб, у тому числі іноземних.

Стаття 127

Власність

(1) Держава охороняє власність.

(2) Держава гарантує власнику реалізацію права власності в усіх формах, які не вступають в протиріччя з інтересами суспільства.

(3) Публічна власність належить державі чи адміністративно-територіальним одиницям.

(4) Усі багатства надр, повітряний простір, води і ліси, використовувані в громадських інтересах, природні ресурси економічної зони і континентального шельфу, шляхи сполучення, а також інші багатства визначені законом, є об'єктами виключно публічної власності.

Стаття 128

**Власність іноземних громадян
та осіб без громадянства**

(1) У Республіці Молдова охороняється власність інших держав, міжнародних організацій, іноземних громадян та осіб без громадянства.

(2) Порядок та умови здійснення права власності іноземними фізичними та юридичними особами, а також особами без громадянства на території Республіки Молдова регулюються законом.

Стаття 129

Зовнішньоекономічна діяльність

(1) Парламент затверджує основні напрямки зовнішньоекономічної діяльності, принципи використання іноземних позик і кредитів.

(2) Уряд забезпечує захист національних інтересів у зовнішньоекономічній діяльності, провадить політику вільного обміну або політику протекціонізму, виходячи з національних інтересів.

Стаття 130

Фінансово-кредитна система

(1) Формування, управління, використання і контроль за фінансовими ресурсами держави, адміністративно-територіальних одиниць і публічних установ регламентуються законом.

(2) Національною валютою Республіки Молдова є молдовський лей.

(3) Виключне право емісії грошових знаків належить Національному банку Республіки Молдова. Емісія здійснюється за рішенням Парламенту.

Стаття 131

Національний публічний бюджет

(1) Національний публічний бюджет складається з державного бюджету, бюджету державного соціального страхування і бюджетів районів, міст і сіл.

(2) Уряд щорічно розробляє проекти державного бюджету та бюджету державного соціального страхування і подає їх на затвердження Парламенту. При утворенні

позабюджетного фонду він підлягає затвердженню Парламентом.

(3) Якщо державний бюджет і бюджет державного соціального страхування не прийняті законом раніше трьох днів до закінчення поточного бюджетного року, то надалі застосовуються державний бюджет і бюджет державного соціального страхування попереднього року аж до затвердження нових бюджетів.

(4) Будь-яка законодавча пропозиція чи поправка, що тягнуть за собою збільшення або скорочення бюджетних доходів чи позик, а також збільшення чи скорочення бюджетних витрат, можуть бути прийняті тільки після їх схвалення Урядом.

[Ст.131 ч. (4) введена Закона №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661; ч. (4) і (5) вважаються ч. (5) і (6)]

(5) Бюджети районів, міст і сіл розробляються, затверджуються і виконуються згідно з законом.

(6) Жодні бюджетні витрати не можуть бути затверджені без встановлення джерела фінансування.

Стаття 132

Податкова система

(1) Податки, збори та будь-які інші доходи державного бюджету, бюджету державного соціального страхування і бюджетів районів, міст і сіл встановлюються згідно з законом відповідними представницькими органами.

(2) Будь-яке інше оподаткування заборонено.

Стаття 133

Рахункова палата

(1) Рахункова палата здійснює контроль за порядком формування, управління і використання публічних фінансових ресурсів.

(2) Рахункова палата складається з семи членів.

(3) Голова Рахункової палати призначається Парламентом за поданням Голови Парламенту на п'ятирічний термін. Члени Рахункової палати призначаються Парламентом за поданням Голови палати.

(4) Рахункова палата щорічно представляє Парламенту доповідь про управління публічними фінансовими ресурсами та їх використання.

(5) Інші повноваження, а також порядок організації і діяльності Рахункової палати встановлюються органічним законом.

Розділ V

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД

Стаття 134

Статус

(1) Конституційний суд – єдиний орган конституційної юрисдикції в Республіці Молдова.

(2) Конституційний суд є незалежним від будь-якої іншої публічної влади і підпорядковується винятково Конституції.

(3) Конституційний суд гарантує верховенство Конституції, забезпечує реалізацію принципу поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову і гарантує відповідальність держави перед громадянином і громадянина перед державою.

Стаття 135

Повноваження

(1) Конституційний суд:

а) здійснює за запитом контроль конституційності законів і постанов Парламенту, указів Президента Республіки Молдова, постанов і ордонансів Уряду, а також міжнародних договорів, однією зі сторін яких є Республіка Молдова;

[Ст.135, ч.(1) пкт. а) змінена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

- б) дає тлумачення Конституції;
- с) висловлюється за пропозиціями про перегляд Конституції;
- д) підтверджує результати республіканських референдумів;
- е) підтверджує результати виборів Парламенту і Президента Республіки Молдова;
- ф) констатує обставини, що виправдовують розпуск Парламенту, усунення з посади Президента Республіки Молдова чи тимчасове виконання його обов'язків, а також неможливість виконання Президентом Республіки Молдова своїх обов'язків протягом більш ніж 60 днів;

[Ст.135, ч. (1) пкт.ф) в редакції Закону №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

- г) вирішує виняткові випадки неконституційності правових актів, представлених Вищою судовою палатою;
- h) ухвалює рішення з питань, предметом яких є конституційність партії.

(2) Конституційний суд здійснює свою діяльність з ініціативи суб'єктів, передбачених Законом про Конституційний суд.

Стаття 136

Структура

(1) Конституційний суд складається з шести суддів, які призначаються на шестирічний термін.

(2) Двоє суддів призначаються Парламентом, двоє – Урядом і двоє – Вищою радою магістратури.

[Ст.136 ч. (2) змінена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

(3) Судді Конституційного суду обирають таємним голосуванням Голову суду.

Стаття 137

Незалежність

Судді Конституційного суду незмінювані протягом терміну повноважень, незалежні і підкоряються тільки Конституції.

Стаття 138

Умови призначення

Судді Конституційного суду повинні мати вищу юридичну освіту, високий професійний рівень і стаж роботи у галузі юриспруденції, у сфері юридичної освіти чи науки не менше 15 років.

Стаття 139

Несумісність

Посада судді Конституційного суду несумісна з будь-якою іншою оплачуваною державною чи приватною посадою, за винятком викладацької та наукової діяльності.

Стаття 140

Рішення Конституційного суду

(1) Закони та інші нормативні акти чи їх частини втрачають чинність з моменту ухвалення Конституційним судом відповідного рішення.

(2) Рішення Конституційного суду остаточно і оскарженню не підлягають.

Розділ VI

ПЕРЕГЛЯД КОНСТИТУЦІЇ

Стаття 141

Ініціатива перегляду

(1) Ініціатива перегляду Конституції може виходити від:

а) не менше ніж 200 000 громадян Республіки Молдова, які мають право обирати. Громадяни, від яких виходить ініціатива перегляду Конституції, повинні представляти не менше половини адміністративно-територіальних одиниць другого рівня, в кожній з яких має бути зібрано не менше 20 000 підписів на підтримку цієї ініціативи;

б) не менш як однієї третини депутатів Парламенту;

с) Уряду.

[Ст.141 ч. (1) змінена Законом №1115-XIV від 05.07.00, МО88-90/28.07.00, ст. 661]

(2) Проекти конституційних законів представляються Парламенту тільки разом з висновком Конституційного суду, схваленим не менше ніж чотирма суддями.

Стаття 142

Межі перегляду

(1) Положення про суверенний, незалежний та унітарний характер держави, а також про її постійний нейтралітет можуть бути переглянуті винятково при їх схваленні шляхом референдуму більшістю громадян, включених у виборчі списки.

(2) Не допускається перегляд, наслідком якого було б скасування основних прав і свобод громадян чи гарантій таких.

(3) Конституція не може бути переглянута під час надзвичайного, стану облоги та воєнного стану.

Стаття 143

Закон про внесення змін до Конституції

(1) Парламент має право прийняти закон про внесення змін до Конституції не раніше ніж через шість місяців після подання відповідної пропозиції. Закон приймається двома третинами голосів депутатів.

(2) Якщо протягом року після подання пропозиції про внесення змін до Конститу-

ції Парламент не прийняв відповідний конституційний закон, пропозиція вважається такою, що втратила силу.

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття I

(1) Ця Конституція прийнята Парламентом і промульгована Президентом Республіки Молдова в триденний термін.

(2) Конституція Республіки Молдова набуває чинності з 27 серпня 1994 року. З цього ж дня визнається такою, що втратила чинність Конституція Республіки Молдова від 15 квітня 1978 року з усіма внесеними до неї змінами і доповненнями.

Стаття II

(1) Закони та інші нормативні акти діють у частині, що не суперечить цій Конституції.

(2) Протягом одного року після набрання чинності цією Конституцією постійні комісії Парламенту та Уряд розглядають законодавство на предмет відповідності Конституції і представляють Парламенту відповідні пропозиції.

Стаття III

(1) Державні установи, що функціонують на день набрання чинності цією Конститу-

цією, продовжують діяти надалі до створення нових.

(2) Парламент, що складається зі 104 депутатів, обраних на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному і вільному голосуванні в умовах політичного плюралізму і багатопартійності і відповідно до Закону про вибори Парламенту від 14 жовтня 1993 року, продовжує діяти до закінчення терміну повноважень, за винятком випадків, передбачених цією Конституцією.

(3) Президент Республіки Молдова, обраний на п'ятирічний термін на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному і вільному голосуванні в умовах політичного плюралізму та багатопартійності і відповідно до Закону про вибори Президента Республіки Молдова від 18 вересня 1991 року, продовжує виконувати свої обов'язки до закінчення терміну повноважень, на який його обрано, за винятком випадків, передбачених цією Конституцією.

(4) Уряд, затверджений Парламентом, продовжує здійснювати свої функції до за-

кінчення терміну повноважень, за винятком випадків, передбачених цією Конституцією.

(5) Місцеві органи державної влади і управління продовжують здійснювати свої функції до закінчення терміну повноважень, за винятком випадків, передбачених цією Конституцією.

(6) До суддів, які мають на день набрання чинності цієї Конституції стаж судової практики не менше 5 років, застосовується принцип незмінності згідно з частиною (1) статті 116 на підставі указу Президента Республіки Молдова, виданого за пропозицією міністра юстиції і Голови Верховного суду.

[Ст. III ч. (6) змінена Законом №957-XIII від 19.07.96, MO54-55/15.08.96, ст.517]

(7) Протягом двох років після набуття чинності цією Конституцією судова система реорганізується відповідно до закону згідно зі статтею 115.

Стаття IV

До 1 січня 1995 року положення частини (4) статті 25, що стосуються терміну арешту, не поширюються на осіб, які вчинили

тяжкі злочини, передбачені статтею 7¹ Кримінального кодексу.*

Стаття V

(1) Протягом шести місяців після набуття чинності цією Конституцією засновуються Конституційний суд і Рахункова палата.

(2) До першого складу Конституційного суду судді від Вищої ради магістратури призначаються загальними зборами народних суддів і членів Верховного суду.

Стаття VI

До створення Конституційного суду питання, передбачені статтею 135 цієї Конституції, за пропозицією Парламенту можуть вирішуватися Верховним судом.

Стаття VII

(1) Закон про функціонування мов на території Республіки Молдова від 1 вересня 1989 року діє в частині, що не суперечить цій Конституції.

---

* Затверджений законом від 24 березня 1961 року

(2) У вищезгаданий закон протягом семи років після набрання чинності цією Конституцією можуть бути внесені зміни двома третинами голосів депутатів.

Стаття VIII

Розділ VII “Прикінцеві і перехідні положення” є складовою частиною цієї Конституції і регулює питання, що стосуються вступу її в силу.

ЮРИСПРУДЕНЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНОГО БЛОКУ

*(Постанова Конституційного суду
№ 36 від 05. 12. 2013 р. про тлумачення
статті 13 ч. (1) Конституції в співвідношенні
з Преамбулою Конституції і Декларацією
незалежності Республіки Молдова)*

Юридична цінність Декларації незалежності

Норма «прагненні [...], що виразилося в проголошенні незалежності» з Преамбули Конституції прямо вказує на акт, яким була проголошена незалежність – Декларацію незалежності Республіки Молдова. Цей правовий акт є вираженням проголошення незалежності Республіки Молдова і відображає прагнення, які супроводжують цей процес (§82).

Конституційний суд зазначив, що на підставі Декларації незалежності Республіка Молдова утворилася як суверенна і незалежна держава. Декларація незалежності є політико-правовою основою Республіки Молдова, як суверенної, незалежної і демократичної держави. Декларація – це свідоцтво про народження Республіки Молдова. Саме на підставі Декларації незалежності Республіка Молдова домоглася визнання з боку інших держав, 31 січня 1992 року ставши членом Конференції з безпеки і співробітництва в

Європі, а 2 березня 1992 року – членом Організації Об'єднаних Націй (§47).

Декларація незалежності є політико-правовим документом, який закріпив утворення нової незалежної держави Республіка Молдова, являє собою «свідоцтво про народження» нової держави і встановлює основи, принципи і фундаментальні цінності державного устрою Республіки Молдова (§49).

Крім того, що є «свідоцтвом про народження» нової незалежної держави, Декларація незалежності – це найлаконічніше зведення конституційних цінностей Республіки Молдова. В історичному контексті країни цей правовий документ проголосив конституційні цінності нової незалежної держави, звідки виникає легітимність влади тих, хто керує Республікою Молдова (§50).

У жодному іншому акті конституційне розуміння засновника і національне устремління не відбиваються так чітко, як в Декларації незалежності. Саме Декларація незалежності, відображаючи основні політичні цілі, виражає національну свідомість і визначає «конституційну ідентичність» Республіки Молдова. Так, Декларація незалежності перераховує елементи, які були визнані як

істотні для визначення конституційної ідентичності нової держави та її народу: прагнення до свободи, незалежності і національної єдності, мовна ідентичність, демократизація, правова держава, ринкова економіка, історія, моральні цінності і норми міжнародного права, європейська геополітична спрямованість, забезпечення соціальних, економічних, культурних і політичних прав і свобод усіх громадян Республіки Молдова, включаючи осіб, що становлять національні, етнічні, мовні та релігійні групи (§86).

У цьому сенсі, відповідаючи положенням Преамбули Конституції, Декларація незалежності безперечно має конституційне значення [...], оскільки вона виражає волю народу будувати і жити у вільній і незалежній державі, волю, яка зумовлює прийняття Конституції і зобов'язує конституційного законодавця поважати ідеали, принципи і цінності Декларації (§87).

Конституційний блок

Конституційний суд відзначив, що Декларація незалежності є вихідним правовим і політичним актом, на якому ґрунтується Конституція. Норми Конституції, які відображені в тексті Декларації незалежності, не можуть порушувати межі (положення) Декларації (§88).

Більш того, будучи установчим актом держави Республіка Молдова, Декларація незалежності не може піддаватися ніяким змінам і / або доповненням. Декларація незалежності має статус «непорушної клаузули», оскільки визначає конституційну ідентичність політичної системи. Змінити її принципи означає зруйнувати цю ідентичність (§89).

У зв'язку з цим Конституційний суд зазначає, що Декларація незалежності є вихідним, недоторканим і непорушним елементом конституційного блоку (§90).

Через Преамбулу Конституції Декларація незалежності поширюється на Конституцію в цілому [...]. Таким чином, при здійсненні контролю конституційності або тлумачення слід мати на увазі не тільки текст Конституції, а й конституційні принципи, що формують конституційний блок (§91).

Конкуренція між двома основними актами

Конституційний суд відзначив, що відповідно до ст.13 ч. (1) Конституції державною мовою Республіки Молдова є «молдавська мова, що функціонує на основі латинської графіки» (§106).

З іншого боку, Декларація незалежності застосовує термін «румунська мова» для позначення державної мови нової держави Республіка Молдова (§107).

Таким чином, термін «румунська мова» для позначення державної мови є фактом, встановленим в тексті Декларації незалежності – установчого акту держави Республіка Молдова. Незалежно від того, які терміни вживаються в законодавстві, прийнятому до проголошення незалежності, Декларація незалежності проводить чітке розходження на користь терміна «румунська мова» (§108).

Принципове значення Декларації незалежності впливає з її загального схвалення народом, що надає їй законної сили, та визначального змісту Декларації для нової держави. Це визначає всеосяжну функцію [...] Декларації незалежності в конституційній системі Республіки Молдова в порівнянні з іншими конституційними нормами (анало-

гічно до загальновизнаних принципів правої держави, основних прав і свобод, справедливості і політичного плюралізму тощо), так як Декларація є ядром конституційного блоку (§118).

В історико-телеологічному тлумаченні Преамбули Конституції Конституційний суд виходив з того, що Декларація незалежності лежить в основі прийняття Конституції в 1994 р. [...] (§120).

Таким чином, застосовуючи принципи, вказані в Постанові №4 від 22 квітня 2013 року (§§ 56, 58, 59), будь-яке тлумачення Конституції слід здійснювати з урахуванням вихідних цілей Конституції, встановлених в Преамбулі і Декларації незалежності, з якої виникає текст Конституції. Отже, якщо існує кілька тлумачень, то положення, що відповідають Преамбулі і Декларації незалежності, превалюють (§122).

Таким чином, жоден правовий акт, незалежно від його правової сили, включаючи Вищий закон, не може суперечити тексту Декларації незалежності. До тих пір, поки Республіка Молдова знаходиться в тому політичному ладі, який закріплений Декларацією незалежності від 27 серпня 1991 року,

конституційний законодавець не може прийняти положення, які суперечили б їй. Якщо все-таки конституційний законодавець допустив у Вищому законі деякі протиріччя з текстом Декларації незалежності, автентичним є текст Декларації незалежності (§123).

У світлі викладеного, виходячи з загальнозначущих наслідків цих двох положень, які передбачають назву державної мови, Конституційний суд констатує, що узгоджене тлумачення Преамбули та ст.13 Конституції вказує на існування однієї державної мови, назва якої озвучена в первинній імперативній нормі Декларації незалежності. Конституційний суд робить висновок, що норма Декларації незалежності про румунську мову, як державну мову Республіки Молдова, превалює над нормою ст.13 Конституції про молдавську мову (§124).

ЗМІСТ

ДЕКЛАРАЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА.....	5
КОНСТИТУЦІЯ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА.....	13
Розділ I. Основні принципи	17
Стаття 1. Держава Республіка Молдова.....	19
Стаття 2. Суверенітет і державна влада	19
Стаття 3. Територія	20
Стаття 4. Права і свободи людини.....	20
Стаття 5. Демократія і політичний плюралізм.....	21
Стаття 6. Поділ і взаємодія влади.....	21
Стаття 7. Конституція – вищий закон.....	21
Стаття 8. Дотримання міжнародного права і міжнарод- них договорів	22
Стаття 9. Основні принципи власності	22
Стаття 10. Єдність народу і право на самобутність.....	23
Стаття 11. Республіка Молдова – нейтральна держава	23
Стаття 12. Державна символіка.....	23
Стаття 13. Державна мова, функціонування інших мов.....	25
Стаття 14. Столиця	25
Розділ II. Основні права, свободи та обов’язки.....	27
ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	29
Стаття 15. Універсальність	29
Стаття 16. Рівність	29

Стаття 17. Громадянство Республіки Молдова	29
Стаття 18. Захист громадян Республіки Молдова	30
Стаття 19. Правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства	30
Стаття 20. Вільний доступ до правосуддя.....	31
Стаття 21. Презумпція невинуватості.....	32
Стаття 22. Незворотність закону.....	32
Стаття 23. Право кожної людини на знання своїх прав і обов'язків	32
ГЛАВА II. ОСНОВНІ ПРАВА І СВОБОДИ	34
Стаття 24. Право на життя, фізичну і психічну недоторканність.....	34
Стаття 25. Право на свободу та особисту недоторканність	34
Стаття 26. Право на захист.....	36
Стаття 27. Право на свободу пересування.....	36
Стаття 28. Інтимне, сімейне і приватне життя.....	37
Стаття 29. Недоторканність житла	37
Стаття 30. Таємниця листування.....	38
Стаття 31. Свобода совісті.....	38
Стаття 32. Свобода думки і вираження.....	39
Стаття 33. Свобода творчості.....	40
Стаття 34. Право на інформацію	40
Стаття 35. Право на освіту	41
Стаття 36. Право на охорону здоров'я.....	42
Стаття 37. Право на сприятливе навколишнє середовище	43
Стаття 38. Право обирати і бути обраним.....	44
Стаття 39. Право на керування	44

Стаття 40. Свобода зібрань	45
Стаття 41. Свобода партій та інших суспільно-політичних організацій	45
Стаття 42. Право створювати професійні спілки і вступати до них.....	46
Стаття 43. Право на працю і захист праці	47
Стаття 44. Заборона примусової праці	47
Стаття 45. Право на страйк	48
Стаття 46. Право приватної власності та її охорона	49
Стаття 47. Право на соціальне забезпечення і захист... ..	50
Стаття 48. Сім'я	50
Стаття 49. Захист сім'ї і дітей-сиріт	51
Стаття 50. Захист матерів, дітей і молоді	52
Стаття 51. Захист осіб з фізичними, розумовими і психічними відхиленнями.....	53
Стаття 52. Право на подачу петицій	53
Стаття 53. Право особи, утисненої владою	54
Стаття 54. Обмеження здійснення прав чи свобод	54
ГЛАВА III. ОСНОВНІ ОBOB'ЯЗКИ	56
Стаття 55. Здійснення прав і свобод	56
Стаття 56. Відданість країні	56
Стаття 57. Захист Батьківщини	56
Стаття 58. Участь у фінансових витратах	57
Стаття 59. Охорона навколишнього середовища та пам'яток.....	57

Розділ III. Публічна влада	59
Глава IV. Парламент	61
Частина I. Організація і діяльність	61
Стаття 60. Парламент – вищий представницький і законодавчий орган	61
Стаття 61. Вибори Парламенту	61
Стаття 62. Визнання депутатського мандата	62
Стаття 63. Термін повноважень	62
Стаття 64. Внутрішня організація	63
Стаття 65. Відкритість засідань	64
Стаття 66. Основні повноваження	64
Стаття 67. Сесії	66
Частина 2. Статус депутатів	66
Стаття 68. Представницький мандат	66
Стаття 69. Мандат депутата	67
Стаття 70. Несумісність і недоторканність	67
Стаття 71. Незалежність поглядів	68
Частина 3. Законодавство	68
Стаття 72. Види законів	68
Стаття 73. Законодавча ініціатива	70
Стаття 74. Прийняття законів і постанов	70
Стаття 75. Референдум	71
Стаття 76. Вступ закону в силу	72

ГЛАВА V. ПРЕЗИДЕНТ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА.....	73
Стаття 77. Президент Республіки Молдова – глава держави	73
Стаття 78. Вибори Президента	73
Стаття 79. Визнання повноважень і складання присяги.....	75
Стаття 80. Термін повноважень	75
Стаття 81. Несумісність і недоторканність	76
Стаття 84. Звернення	77
Стаття 85. Розпуск Парламенту.....	77
Стаття 86. Повноваження в галузі зовнішньої політики	78
Стаття 87. Повноваження в галузі оборони	79
Стаття 88. Інші повноваження	80
Стаття 89. Відсторонення від посади	81
Стаття 90. Вакансія посади.....	82
Стаття 91. Тимчасове виконання обов'язків Президента.....	83
Стаття 92. Відповідальність тимчасово виконуючого обов'язки Президента	84
Стаття 93. Промульгація законів	84
Стаття 94. Акти Президента	85
Стаття 95. Фінансові ресурси апарата Президента, винагорода та інші права	85
ГЛАВА VI. УРЯД.....	86
Стаття 96. Роль.....	86
Стаття 97. Структура.....	86
Стаття 98. Інвеститура	86
Стаття 99. Несумісність	88

Стаття 100. Припинення повноважень члена Уряду.....	88
Стаття 101. Прем'єр-міністр	88
Стаття 102. Акти Уряду.....	89
Стаття 103. Припинення повноважень	90
ГЛАВА VII. ВІДНОСИНИ ПАРЛАМЕНТУ З УРЯДОМ.....	91
Стаття 104. Інформування Парламенту	91
Стаття 105. Питання і запити	91
Стаття 106. Висловлення недовіри.....	92
Стаття 106 ¹ . Прийняття на себе відповідальності Урядом	92
Стаття 106 ² . Делегування законодавчих повноважень	93
ГЛАВА VIII. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ.....	95
Стаття 107. Центральне галузеве публічне управління	95
Стаття 108. Збройні сили.....	95
Стаття 109. Основні принципи місцевого публічного управління	96
Стаття 110. Адміністративно-територіальний устрій..	97
Стаття 111. Автономно-територіальне утворення Гагаузія.....	97
Стаття 112. Сільська і міська влада	99
Стаття 113. Районна рада.....	99
ГЛАВА IX. СУДОВА ВЛАДА.....	101
Частина 1. Судові інстанції.....	101
Стаття 114. Здійснення правосуддя.....	101
Стаття 115. Судові інстанції.....	101
Стаття 116. Статус суддів	102

Стаття 117. Гласність судових розглядів.....	103
Стаття 118. Мова судочинства і право на перекладача.....	103
Стаття 119. Право на оскарження.....	104
Стаття 120. Обов'язковість вироків та інших судових рішень, що вступили в законну силу	104
Стаття 121. Фінансові видатки судових інстанцій, винагорода та інші права.....	105
Частина 2. Вища рада магістратури	105
Стаття 122. Склад.....	105
Стаття 123. Повноваження	106
Частина 3. Прокуратура.....	106
Стаття 124. Повноваження і структура.....	106
Стаття 125. Термін повноважень прокурорів.....	107
Розділ IV. Національна економіка і публічні фінанси	109
Стаття 126. Економіка	111
Стаття 127. Власність	112
Стаття 128. Власність іноземних громадян та осіб без громадянства	113
Стаття 129. Зовнішньоекономічна діяльність.....	113
Стаття 130. Фінансово-кредитна система.....	114
Стаття 131. Національний публічний бюджет.....	114
Стаття 132. Податкова система.....	116
Стаття 133. Рахункова палата	116

Розділ V. Конституційний суд	119
Стаття 134. Статус	121
Стаття 135. Повноваження	121
Стаття 136. Структура.....	123
Стаття 137. Незалежність	123
Стаття 138. Умови призначення.....	124
Стаття 139. Несумісність.....	124
Стаття 140. Рішення Конституційного суду	124
Розділ VI. Перегляд Конституції	125
Стаття 141. Ініціатива перегляду	127
Стаття 142. Межі перегляду	128
Стаття 143. Закон про внесення змін до Конституції	128
Розділ VII. Прикінцеві та перехідні положення	129
Стаття I.....	133
Стаття II	133
Стаття III.....	133
Стаття IV.....	135
Стаття V	136
Стаття VI.....	136
Стаття VII.....	136
Стаття VIII.....	137

**ЮРИСПРУДЕНЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНОГО БЛОКУ**

(Постанова Конституційного суду № 36 від 05. 12. 2013 р.
про тлумачення статті 13 ч. (1) Конституції в співвідношенні
з Преамбулою Конституції і Декларацією незалежності
Республіки Молдова) .....

Республіки Молдова)	139
Юридична цінність Декларації незалежності.....	141
Конституційний блок	144
Конкуренція між двома основними актами	145

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Конституція Республіки Молдова. Декларація незалежності. Постанова КС № 36 від 05.12.2013 р. :
Конституційний блок / Конституційний суд Респ. Молдова ;
підготовлене під керівництвом Александру Тенасе ; переклад
на укр. мову: Катерина Кожухар. – [Chișinău : Arc, 2016
(Тіпогр. “Balacron”)]. – 156 р.

150 ex.

ISBN 978-9975-137-18-8.

342.4+342.565.4(478)

К 65

Tiparul executat la Tipografia „Balacron”.